

“De law clinic is de laatste strohalm voor velen”

Masterstudenten rechten krijgen de unieke kans om tijdens de zomervakantie een internationale stage te lopen in Zuid-Afrika. Voor Elsie Dries en Britt Fierens was dat een opportuniteit die ze niet wilden missen. Vijf weken lang werden ze niet alleen ondergedompeld in de Zuid-Afrikaanse cultuur. In de law clinic van Pretoria doken ze ook in de praktijk van het lokale rechtssysteem. “Een ongelooflijk verrijkende ervaring”, vertellen ze enthousiast.

Rechtenstudenten Elsie Dries, Britt Fierens, Ikram Ouchani, Amber Van De Weyer & Arlind Elshani tijdens hun stage in Pretoria

”

Zuid-Afrika
ontwikkelde in een
recordtijd een mooie,
moderne wetgeving.
De law clinics
maken die rechten
toegankelijk voor
iedereen

Britt Fierens

UIT JE COMFORTZONE VOOR GEVORDERDEN

Wat trok jullie aan in een internationale stage in Zuid-Afrika?

BRITT FIERENS: "Vijf weken stage lopen in Zuid-Afrika leek me zoveel leerrijker en boeiender dan een nationale stage van tien dagen. Bovendien vertelden onze voorgangers ongelooflijk enthousiast over hun internationaal avontuur. Voor zoveel enthousiasme kon ik niet immuun blijven. Uit je comfortzone treden, kennismaken met een andere cultuur én een ander rechtssysteem: dat wilde ik zelf ook graag ervaren."

ELSIE DRIES: "We kennen het Belgisch en Europees recht inmiddels goed, maar het nationale recht van een land aan de andere kant van de wereld? Daar wist ik vrijwel niets van. Ik zag het als een unieke kans om mezelf uit te dagen. Ook op persoonlijk vlak, want zowel Britt als ik zijn van nature heel gestructureerd en georganiseerd. Ik was dus best benieuwd hoe we zouden gedeien in de meer relaxte 'African time'."

BRITT FIERENS: "We kozen bewust voor Pretoria, omdat dat voor ons meer voelde als het 'echte' Afrika. We wilden de rauwe, authentieke realiteit ervaren, in plaats van het meer westerse gevoel dat Stellenbosch en Kaapstad uitstralen."

En zag je het 'echte' Afrika?

ELSIE DRIES: "Absoluut. Het contrast met Europa was enorm, vooral de schrijnende kloof tussen arm en rijk, die je daar overal ziet en voelt. Ook veiligheid was iets waar we constant op moesten letten. Dat was niet altijd eenvoudig."

BRITT FIERENS: "Ja, dat vond ik soms best vermoeiend. Je kon niet zomaar even gaan joggen; alles moest goed gepland worden. 's Avonds gingen we de straat niet op en alleen de deur uitgaan was geen optie. Als we ergens naartoe wilden, namen we altijd een Uber, ook al was het vlakbij."

ELSIE DRIES: "Maar ondanks die uitdagingen is ons toch vooral de warme hartelijkheid van de Zuid-Afrikanen bijgebleven. Toen we de eerste avond laat aankwamen, werden we direct met open armen ontvangen door iemand van de law clinic. Ook de volgende ochtend op kantoor werden we hartelijk onthaald met koffie en lekkernijen. De informelere, lossere werksfeer was verrassend aangenaam. We voelden ons meteen thuis."

BRITT FIERENS: "Diezelfde hartelijkheid voelden we eigenlijk overal. Blank, zwart, arm of rijk. Iedereen was even vriendelijk, warm en open."

LAATSTE STROHALM

Wat deden jullie precies in de law clinic?

BRITT FIERENS: "We begonnen met lessen over het Zuid-Afrikaanse recht, vooral familierecht, omdat de meeste zaken in de law clinic daarover gingen. Al snel mochten we meelopen bij consultaties, vaak met cliënten met zware verhalen van huiselijk geweld. Het was een uitdaging om de sociale en juridische kanten van die zaken te combineren. Je voelde medeleven, maar moest toch professioneel blijven en de juiste vragen stellen om een sterk juridisch dossier op te stellen. Gelukkig deden we de consultaties samen met Zuid-Afrikaanse

studenten, en dat hielp. Zij waren vaak minder geschokt door de verhalen dan wij, en keken er een stuk neutraler naar."

ELSIE DRIES: "Het was interessant om te zien hoe zij gewend zijn geraakt aan situaties die wij abnormaal vinden. Vrouwen in Zuid-Afrika zijn vaak financieel afhankelijk van hun partner, en het was confronterend om te zien hoe weinig juridische bescherming ze hebben, hoewel de wetgeving op papier wel goed is. Wat ik ook lastig vond is dat de law clinic enkel hulp biedt aan mensen onder een bepaalde inkomstengrens. Daardoor moesten we sommige cliënten afwijzen, terwijl je beseft dat die clinic voor velen de laatste strohalp is waaraan ze zich kunnen vastklampen. Elders juridische hulp invoeren, is financieel vaak niet haalbaar."

BRITT FIERENS: "De verhalen van huiselijk geweld raakten me soms echt diep. In België zijn vrouwen en kinderen goed beschermd, maar in Zuid-Afrika is het voor veel vrouwen een stuk moeilijker om hun rechten – hoewel ze die wel hebben op papier – daadwerkelijk af te dwingen. De drempel om juridische hulp te zoeken is bijzonder hoog."

CHAOTISCH EN DRUK

Wat deden jullie nog naast jullie werkzaamheden in de law clinic?

BRITT FIERENS: "We hebben veel uitstappen gemaakt naar townships, het Apartheidsmuseum in Johannesburg en verschillende rechtbanken. Die ervaringen gaven ons een dieper inzicht in hoe het rechtssysteem in Zuid-Afrika werkt en hoezeer het is verweven met de complexe geschiedenis van het land. Voor ons, als buitenstaanders, was het cruciaal om die context goed te begrijpen."

ELSIE DRIES: "De rechtbankbezoeken waren soms wel een schok. Vooral de Hatfield Criminal Court maakte indruk. Waar rechtbanken in België formeel en strak georganiseerd zijn, stapten we daar

”

In de rechtbanken is het superdruk en chaotisch. Beschuldigten zaten met tientallen in een cel te wachten, vaak zonder te weten of ze die dag nog voor de rechter zouden verschijnen

Elsie Dries

een heel andere wereld binnen. Het was er superdruk en chaotisch: mensen liepen door elkaar, en de beschuldigten zaten met tientallen in een cel te wachten, vaak zonder te weten of ze die dag nog voor de rechter zouden verschijnen. Ze liepen ook gewoon – weliswaar geboeid – door de gangen van de rechtbank. Middenin die chaos werden moordzaken en verkrachtingszaken in hoog tempo afgehandeld. Dat was best heftig.”

BRITT FIERENS: “Ik heb enorm veel respect voor de mensen van de law clinic. Ze hebben ons niet alleen de mooie kanten van Zuid-Afrika laten zien, maar ook de rauwe realiteit die nog steeds bestaat.”

HET MENSELIJKE ASPECT

Heeft deze ervaring jullie tot betere juristen gemaakt?

ELSIE DRIES: “Absoluut. Ik heb geleerd dat het niet altijd draait om het winnen van een zaak. Het gaat in de eerste plaats om luisteren, empathie tonen en de cliënt helpen op de manier die voor hem het meest waardevol is.”

BRITT FIERENS: “Je voelde echt hoe belangrijk dat menselijke aspect in onze job is. En het gaf ongelooflijk veel voldoening dat wij, met onze juridische kennis, écht konden helpen. Mijn waardering voor het werk van de mensen van de law clinics is door deze ervaring ook enorm gegroeid. Zuid-Afrika is erin geslaagd om in een recordtijd een heel mooie, moderne wetgeving te ontwikkelen, maar de law clinics zorgen ervoor dat die rechten ook toegankelijk zijn voor iedereen. Ze zijn vaak de laatste hoop voor mensen die nergens anders terecht kunnen.”

LAW CLINIC IN STELLENBOSCH, ZUID-AFRIKA

“Echt luisteren naar schrijnende verhalen, zonder de juridische focus te verliezen”

Masterstudenten rechten Lisa Bruning en Karlijn Roelofsen beleefden vijf onvergetelijke weken in de law clinic van Stellenbosch. Ze gingen er niet alleen juridisch aan de slag in een uitdagende socio-economische context, maar bouwden ook warme vriendschappen op met Zuid-Afrikaanse studenten. Van inspirerende lessen met gedetineerden in de gevangenis tot swingende sokkie-dansavonden en avontuurlijke hikes door de adembenemende natuur rondom Stellenbosch. “We kunnen het iedereen van harte aanraden”, lachen ze.

Studenten Esther Roovers, Lisa Bruning, Karlijn Roelofsen en Michelle Meys in Stellenbosch

DE STAP UIT JE COMFORTZONE

Waarom kozen jullie voor de internationale stage in Stellenbosch?

LISA BRUNING: “Ik had me voorgenomen om meer uit mijn comfortzone te stappen. Vóór deze stage was ik een echte huismus, maar ik wist dat ik dit avontuur nodig had om te groeien. Pretoria zou voor mij een te grote stap geweest zijn, maar het veiligere, kleinschaligere Stellenbosch sprak mij meteen aan.”

KARLIJN ROELOFSEN: “Als rechtenstudent is het niet vanzelfsprekend om naar het buitenland te gaan, omdat je vaak

”

De law clinics leveren ongelooflijke inspanningen om mensen bewust te maken van hun grondrechten

Lisa Bruning

gebonden bent aan Belgisch en Europees recht. Toen deze kans zich voordeed, twijfelde ik geen seconde. Deze stage gaf me de kans om mijn horizon te verbreden en kennis te maken met een andere juridische en culturele wereld.”

Wachtte jullie een cultuurschok?

LISA BRUNING: “De grote kloof tussen arm en rijk en de complexe socio-economische realiteit was soms confronterend, maar wat ons vooral opviel, was de enorme vriendelijkheid en openheid van de Zuid-Afrikanen. Vanaf dag één werden we bijzonder gastvrij ontvangen. Onze

stagebegeleidster nodigde ons meteen uit voor een traditionele braai en een rugbymatch. Iedereen deed er alles aan om ons thuis te laten voelen."

KARLIJN ROELOFSEN: "We maakten ook snel vrienden met Zuid-Afrikaanse studenten met wie we samenwerkten in de law clinic. We werden uitgenodigd voor koffietjes, sokkie-dansavonden en andere sociale activiteiten. We hadden echt het gevoel dat we erbij hoorden."

OP PAPIER VS. IN DE PRAKTIJK

Wat waren jullie taken in de law clinic?

LISA BRUNING: "We begonnen met lessen over de belangrijkste thema's waar de law clinic zich mee bezighoudt, zoals onteigeningen, uitzettingen en echtscheidingen. Daarna mochten we al snel consultaties bijwonen, en dat was toch een hele ervaring. Het Zuid-Afrikaanse recht lijkt dan wel op het Europese, maar de socio-economische context waarin de mensen leven, is totaal anders. Onze

cliënten maakten deel uit van kwetsbare, arme groepen, en velen spraken geen Engels, maar Afrikaans of Xhosa. Dat was even wennen, maar we konden gelukkig meestal de context wel begrijpen."

KARLIJN ROELOFSEN: "Je kan de law clinic vergelijken met het werk dat pro deo-advocaten in België doen: gratis juridisch advies geven aan kwetsbare mensen. Veel cliënten hadden te maken met onteigeningen, vooral op wijnboerderijen. Hoewel de wetgeving de werknemers goed beschermt tegen uitzetting na tien jaar dienst, proberen eigenaars vaak toch om hen weg te pesten door bijvoorbeeld water en elektriciteit af te sluiten. De wet biedt ook daar bescherming, maar in de praktijk is het voor deze mensen bijna onmogelijk om hun rechten af te dwingen. Het was hartverscheurend om te zien hoe kwetsbaar ze soms waren."

LISA BRUNING: "Toegang tot recht is een centraal thema in de law clinic. Hoewel de Zuid-Afrikaanse wetgeving op papier goed geregeld is, maakt de grote ongelijkheid

”

Veel cliënten hadden te maken met onteigeningen, vooral op wijnboerderijen. Hartverscheurend om te zien hoe kwetsbaar ze soms waren

Karlijn Roelofsens

het voor veel mensen quasi onmogelijk om die rechten te laten gelden. Er is nog een grote groep ongeletterden, en de stap om juridische hulp te zoeken is – ook financieel – vaak groot. Daarom heeft de clinic ook satellietkantoren op meer afgelegen locaties en organiseren ze infosessies in dorpen en townships. Ze leveren ongelooflijke inspanningen om mensen bewust te maken van hun grondrechten."

LES IN DE GEVANGENIS

Jullie volgden ook les in de gevangenis van Stellenbosch.

LISA BRUNING: "Dat was een heel bijzondere ervaring. In het kader van de Ubuntu Learning Short Course volgden we samen met 30 gedetineerden en een 20-tal Zuid-Afrikaanse studenten les in de gevangenis van Stellenbosch. Elk jaar worden een aantal gedetineerden geselecteerd om deel te nemen en op het einde van het traject ontvangen zij, samen met de studenten, een certificaat van de universiteit. We namen echt naast elkaar plaats aan de schoolbanken. Iedereen was supervriendelijk en de sfeer was bijzonder open. Het doel van het project is de sociale rechtvaardigheid te bevorderen en gevangenen opnieuw te humaniseren. Dat voelde je in elke les."

KARLIJN ROELOFSEN: "Toen wij er waren, waren er net overstromingen in de gevangenis. Daardoor werkten de toiletten in het lesblok niet, en moesten de gedetineerden met acht een cel delen in plaats van met vier. Maar ondanks die moeilijke omstandigheden bleven ze

Drie vliegen in één klap

positief. Ze maakten er zelfs grapjes over. Hun veerkracht maakte indruk.”

Was er naast dat drukke les- en stageprogramma nog ruimte voor andere activiteiten?

LISA BRUNING: " We hadden een heel afwisselend programma! We bezochten het parlement, het Apartheidsmuseum in District 6 in Kaapstad, maakten een indrukwekkende townshiptour, en gingen op prachtige hikes – waarbij we zelfs een kudde wilde baboons tegenkwamen boven op een berg!" *(lacht)*

KARLIJN ROELOFSEN: "De townshiptour was een buitengewoon verrijkende ervaring. Onze gids woonde zelf in de township en legde uit dat het echt een hechte gemeenschap is. Sommige bewoners krijgen van de overheid een stenen huis aangeboden, maar kiezen er bewust voor om in de township te blijven."

LISA BRUNING: "Ook de bezoeken aan de Zuid-Afrikaanse rechtbanken maakten indruk. Waar het er in België heel formeel aan toe gaat, verliep daar alles een stuk chaotischer. Advocaten liepen met stapels dossiers rond, riepen hun cliënten uit de wachtzaal en overlegden maar heel kort met hen voor ze hun zaak voor de rechter gingen bepleiten. Veel voorbereiding en pleidooien kwamen daar niet aan te pas. Het was een hele ervaring om dat te zien."

MEER EMPATHIE

Wat heeft deze ervaring jullie geleerd?

LISA BRUNING: "Op persoonlijk vlak werd mijn horizon enorm verrijkt. En als jurist heb ik aan den lijve echt ervaren hoe belangrijk empathie is. In de law clinic leerden we om écht te luisteren naar de – vaak schrijnende – verhalen van cliënten zonder de juridische focus te verliezen. Het menselijke aspect mag in ons beroep nooit onderschat worden."

KARLIJN ROELOFSEN: "Inderdaad. Hoewel de juridische kwesties waarmee mensen kwamen aankloppen soms relatief eenvoudig waren, was het omgaan met de emoties van de cliënten vaak zwaar. We hebben echt ervaren hoe belangrijk het is om in zo'n juridische consultatie toch altijd empathie en begrip te tonen. Deze stage in de law clinic heeft ons als juristen echt gevormd."

Ondergedompeld worden in de juridische praktijk, internationale ervaring opdoen én bijdragen aan de civic missie van UHasselt: met de internationale stage in de Zuid-Afrikaanse law clinics slaat de opleiding Rechten drie vliegen in één klap.

PRAKTIJKERVARING

"In Vlaamse rechtenopleidingen is een verplichte stage niet erg gangbaar", zegt stagecoördinator prof. dr. Niels Appermont. "Maar wij vinden het essentieel dat onze studenten al tijdens hun studie kennismaken met de praktijk. Dankzij onze sterke samenwerking met Stellenbosch en Pretoria kunnen zij naast de traditionele 10-daagse stage in België, vijf weken lang juridische ervaring opdoen in Zuid-Afrika. Daar werken zij, samen met Zuid-Afrikaanse juristen en rechtenstudenten, in law clinics die kwetsbare groepen gratis juridische bijstand bieden."

INTERNATIONALISERING

"Onze opleiding draagt internationalisering hoog in het vaandel. Elk jaar doet dertig procent van onze masterstudenten een buitenlandervaring op. We willen zoveel mogelijk studenten die kans geven", vertelt Ingrid Vrancken, coördinator internationalisering. "In de bacheloropleiding kunnen ze via Erasmus Belgica aan de UNamur studeren, in de masteropleiding hebben ze de keuze tussen 15 buitenlandse bestemmingen. Dit soort kortere internationale projecten zijn een mooie aanvulling op dat aanbod. Zo willen we nog meer studenten over de drempel helpen."

CIVIC MISSIE

"Studenten keren altijd enthousiast terug. Ze hebben niet alleen interessante juridische inzichten opgedaan, maar echt een bredere blik op de wereld gekregen. En ze zijn als mens gegroeid", aldus Ingrid Vrancken. "Met deze stage dragen ze bovendien mee de civic missie van UHasselt uit", besluit professor Appermont. "De meest kwetsbaren ondersteunen met juridische hulp: dat is maatschappelijke betrokkenheid in zijn puurste vorm."